

СТАНОВИЩЕ

за дисертацията „Конфронтацията в научната комуникация” на **проф. д-р Ирена Георгиева Василева** от департамент „Чужди езици и култури“ на Нов български университет, представен за придобиване на научната степен „доктор на науките” в професионално направление 2.1. Филология по научната специалност „Общо и сравнително езиковедие“

от проф. д-р Христо П. Тодоров, департамент „Философия и социология” в Нов български университет

Дисертационният труд на Ирена Василева „Конфронтацията в научната комуникация” е с обем от 146 страници. Той се състои от шест глави, списък на използваните корпуси и списък на цитираната литература. В списъка на цитираната литература са включени 110 заглавия на публикации на немски и английски. Първата глава има уводен характер, а последната шеста глава – характерът на заключение. Трудът е представен на английски, авторефератът е на български език.

Изследването на Ирена Василева е посветено на един широко разпространен в практиката на съвременната наука и в същото време много слабо изследван проблем – проблемът за конфронтацията в публично водените научни дискусии. Общеизвестно е, че съвременната наука е колективно начинание. При наличието на съвременните средства за глобална комуникация това начинание се осъществява в една бързо разрастваща се научна общност и пред очите на една практически неограничена обща публика. Споровете между учените и научната критика са необходимо присъща черта на всяка наука. В споровете се проверяват, уточняват, утвърждават и отхвърлят изследователски резултати. В тях се изпробват, сравняват и усъвършенстват подходи и методи на изследване. Изработват се понятия и се откриват нови проблеми. С една дума: критичната оценка на публикуваните научни резултати от членовете на научната общност е едно от най-нормалните неща в цялостния процес на науката. Всичко това е предпоставено в труда на Ирена Василева. То следва да се има предвид за правилното разбиране на главната изследователска задача, която тя си поставя.

Авторката се съсредоточава не върху феномена на научната критика като такава, а върху една особена нейна проява – конфронтацията. Конфронтацията не е обичайната разностранна, добронамерена и най-често балансирана преценка на чуждата научна

продукция, а отрицание и отхвърляне на постиженията на оценявания автор. Авторката изследва аргументативните стратегии, които използват съвременните автори на конфронтационни рецензии на английски и на немски език в областта на лингвистиката. Има поне две съществени причини, поради които е важно да се познават тези стратегии. Първо, съвременната наука не е само честно и добросъвестно търсене на истината, но и силно конкурентна среда, в която се води борба за власт, признаване и финансиране. Поради това практиката на рецензирането неизбежно крие в себе си изкушението да се омаловажи постижението на колега, когато виждаме в него главно конкурента. Капитулацията пред това изкушение изопачава картината на постигнатото от другите. Второ, това изопачаване освен че е неприемливо в морален план, е в състояние да повлияе негативно както върху кариерите на отделните учени, така и върху определени управленски решения, да не говорим за възможните погрешни решения при оценките за финансиране на научни проекти.

Ирена Василева съчетава в своето изследване умело два еднакво важни в съдържателно отношение линии на мислене – логико-реторическа и сравнителна. След грижливо уточняване на изследователската задача, теоретичните контексти, изследователските методи и концептуалния апарат в първите три глави, авторката преминава към същинската част на изследването. В четвърта глава тя се занимава първо с изясняване на жанровите характеристики на рецензиите на научни книги и след това с културно обусловените особености на рецензиите на научни книги в областта на лингвистиката на английски и на немски език. Тук, изяснявайки и илюстрирайки с диаграми различните топоси на речта, които намират място в рецензиите, тя напълно справедливо подчертава, че разликите в съотношенията на тези топоси между английския и германския езиков контекст се коренят в система от обществени, исторически, политически, институционални и др. условия на научния живот в различните страни. Общото название на тази система е „научна култура“. Авторката е идентифицирала разликите между научните рецензии на английски и тези, писани на немски като ги е свързала с особености на съответната научна култура. В петата глава Ирена Василева се занимава детайлно с един частен случай на конфронтационно оценяване в областта на лингвистиката – случаят с т. нар. „критичен анализ на дискурса“. При анализа на този частен случай както в германския, така и в англоезичния контекст изпъкват ярко особеностите на една истинска „академична война“ между различни научни школи. Авторката се натъква на една ситуация на едва

ли не пълно взаимно неприемане от страна представители на две конкурентни научни школи. Тук се налага едно допълнително обяснение.

Още от епохата на своето формиране през XVII век модерната наука се е вдъхновявала от идеала за универсалност. Научните истини, ако действително са истини, трябва да важат винаги и навсякъде с еднаква сила и да бъдат независими от начините, по които ги изразяваме. Тъй като учените от епохата на Лайбниц, Галилей и Нютон са знаели, че естествените езици крият в себе си възможности за двусмислици и недоразумения, те са приели, че има един-единствен универсален език на науката – езикът на математиката. Този език, който единствено е в състояние да гарантира обективността на научните постижения, несъмнено е много подходящ да изразява природни закони. Той обаче е неприложим към социалните и хуманитарните науки защото хуманитарно-научното познание включва и ценностни компоненти, които не се поддават на квантификация. Тези науки са уязвими поради двусмислиците, с които са обременени естествените езици. Всички усилия за уточняване и унифициране на понятийния апарат на хуманитарните науки са довели до твърде скромни резултати. Днес полето на хуманитарните науки е поле на множество понятийни речници, развити в различни научни школи. Тези понятийни речници често са несводими един към друг. Пропастите, които съществуват между тях, насърчават сепаратизма и радикализма на научните школи, не позволяват да се формира малко или много консолидирана дискурсивна общност и в крайна сметка са условие, което благоприятства конфронтационния тип поведение в науката.

Конфронтационната непримиримост, която Ирена Василева описва и анализира на полето на критичния анализ на дискурса, има обаче и още една допълнителна причина. Тази област е обременена с много социално-политическа идеология, дошла от философските теории на Мишел Фуко, Юрген Хабермас и др.

На фона на богатия и разностранен характер на изследването и на несъмнено ценните изследователски резултати прави впечатление липсата на внимание към взаимодействието между авторите на конфронтационни рецензии и широката образована публика. Съсредоточавайки се върху отношенията в «републиката на учените», авторката изглежда е решила да остави отношенията на учените с широката публика «извън кадър». Те обаче също заслужават внимание. Конфронтационни рецензии излизат не само в специализираните списания по лингвистика, но и в рубриците за култура и за нови книги на големите всекидневни и седмични издания.

Публикувани там, те често имат много по-голям публичен резонанс и ... съответни на него деструктивни ефекти.

Трудът на Ирена Василева заслужава много висока оценка. В него авторката изцяло е постигнала поставените цели. Дисертацията се занимава със значим проблем, посочва вярно мястото на този проблем в полето на науката и очертава точно неговия мащаб. Авторката се отнася по независим и критичен начин към разглежданите теоретични концепции, понятия и методи и формулира убедителни заключения. Авторката демонстрира отлична информираност в областта на общото и сравнителното езиковедие, вещо познаване на широк клас концепции и уверено владение на различни теоретични езици и изследователски методи.

Авторефератът е с обем от 33 страници. Той отговаря напълно на изискванията и отразява точно и без пропуски съдържанието на труда. В него се съдържа списък на приносите на дисертацията. Доколкото мога да преценя, приносите са действителни и са формулирани подробно и прецизно. На края на автореферата има списък на публикациите на авторката, свързани с темата на дисертацията, който включва заглавията на три статии и шест доклада на научни конференции.

Дисертационният труд е грижливо оформен. В него са включени седем графики и три таблици, които са използвани много уместно.

Имам положителни лични впечатления от проф. Ирена Василева. Познавам я като колега в департамент „Чужди езици и култури“ в Нов български университет и от нейни изяви на научни форуми, в които съм участвал и аз. Възприемам я като много сериозен, добросъвестен и отговорен колега.

Нямам съвместни публикации с авторката и не съм в конфликт на интереси.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ: Дисертационният труд на **проф. д-р Ирена Василева Георгиева** „Конфронтацията в научната комуникация“ представлява мащабно, богато на идеи, професионално осъществено и много убедително научно изследване, което напълно отговаря на изискванията за придобиване на научната степен „доктор на науките“ в професионално направление 2.1. Филология. Въз основа на тази констатация като член на Научното жури аз без никакви колебания ще гласувам ЗА присъждането на авторката на тази степен.

Подпис:

(проф. д-р Христо П. Тодоров)

София, 20 юли 2023 г.